

Devojke imaju reč

ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA MLADIH ŽENA I DEVOJAKA
NA TEMU PROFESIONALNE ORIJENTACIJE,
INFORMISANJA I RODNE RAVNOPRAVNOSTI
U PET LOKALNIH ZAJEDNICA U REPUBLICI SRBIJI

ZA AKADEMIJU ŽENSKOG LIDERSTVA:
Miloš Đajić, predsednik Upravnog odbora

UREDNIKA:
Biljana Stepanov

PRIPREMILE:
Svetlana Stefanović, Danica Đorđević, Afrodita Šari i Zorica Radak

LEKTURA:
Staša Mijić, Tekstogradnja

KONTAKT:
adresa: Cvijićeva 90, Beograd
e-mail: officewla@gmail.com
web: liderke.org
tel: 011 3448 007, 061 30 93 880

SADRŽAJ

O PROJEKTU	03
UVOD	07
REZULTATI ISTRAŽIVANJA	13
1. Metodološki okvir	13
2. Rezultati ankete	14
3. Rezultati fokus grupnih diskusija	19
3.I Percepcija izbora zanimanja i vođenja karijere	19
3.II Položaj žena na lokalnom nivou i percepcija rodne ravnopravnosti	23
4. Rezultati dubinskih intervjua	27
4.I O rodnoj ravnopravnosti i položaju žena u lokalnoj zajednici	28
4.II O životu mladih devojka i devojčica u lokalnoj zajednici	33
4.III O liderstvu	37
NEKA ZAPAŽANJA	40
GLAVNI NALAZI	42
ZAKLJUČCI	44

O PROJEKTU

Akademija ženskog liderstva (AŽL),¹ zajedno s Medijskim centrom „BETA“ (BETA),² započela je u septembru 2023. godine projekat „Devojke imaju reč“ u okviru programa „Mladi i mediji za demokratski razvoj“ Beogradske otvorene škole, koji podržava Švedska. Projekat je namenjen devojkaama u srednjim školama. Projektne aktivnosti su realizovane u Novom Pazaru, Zrenjaninu, Bujanovcu, Aleksincu i Beogradu. Podršku u njegovoj realizaciji dalo je Ministarstvo prosvete i Ministarstvo omladine i turizma Vlade Republike Srbije.

Projekat je namenjen unapređenju rodne ravnopravnosti i položaja mladih žena u društvu i doprinosi borbi protiv rodni stereotipa i izgradnji društva jednakih mogućnosti. Njime želimo da promovišemo ženske afirmativne profesionalne uzore mladim devojkaama i ukažemo na razlike u profesionalnim šansama između mladića i devojaka. Aktivnostima na projektu povećaćemo zastupljenost žena u medijskim sadržajima i novinarskim inicijativama, što će pokrenuti i druge da o ovim temama pišu i govore. Takođe, želimo da okupimo mlade devojke i podstaknemo ih na aktivizam u lokalnoj zajednici.

¹ Dostupno na: <https://liderke.org/>

² Dostupno na: <https://beta.rs/>

Tokom dosadašnjeg rada AŽL-a primećeno je da se veoma mali broj medija i onlajn portala temama koje obrađuju obraćaju devojka i mladim ženama. Osim informativnih kanala ženskih organizacija koje se generalno obraćaju ženama svih starosnih dobi, nema drugih informativnih mesta koji kreiraju sadržaje primerene ovoj ciljnoj grupi, a kojima doprinose unapređenju njihove medijske pismenosti i svesti o problemima od važnosti za njihov razvoj i napredak u društvu.

Podaci iz istraživanja Krovne organizacije mladih Srbije (KOMS)³

ukazuju na primetan niži nivo aktivizma kod devojaka na polju borbe za rodnu ravnopravnost. Kako bi se smanjio rodni jaz u društvu, koji je u Srbiji procenjen na 56 godina,⁴ smatramo potrebnim da mlade žene brže prevazilaze društvene stereotipe o profesionalnom usmerenju i rodним ulogama.

Podaci Republičkog zavoda za statistiku pokazuju da je u 2020/2021. godini srednju školu u Srbiji završilo 49,5% devojčica i 50,5% dečaka. Fakultete u Srbiji je u školskoj 2023/2024 upisalo 57,9% devojaka i 42,1% momaka.⁵

Podaci iz KOMS istraživanja 2023. godine pokazuju razlike u zaposlenosti mladih muškaraca i žena,⁶ i da je više mladih žena nezaposleno u odnosu na muškarce iste dobi.

Žene u Srbiji su i dalje manje zastupljene na pozicijama odlučivanja. Društvo u kojem ne mogu svi pojedinci da ostvare sve svoje potencijale ne može se smatrati razvijenim društvom.

Zastupljenost žena u medijima i dalje je nedovoljna. Po podacima iz AŽL istraživanja, 2022. godine ona iznosi 17–20%.⁷ U devet medija namenjenih mladima zastupljenost mladih žena bila je oko 35%.⁸ Glavni ženski uzori koji se promovišu ciljnoj grupi su žene iz sfere industrije zabave. Predstavljanje uspešnih poslovnih karijera žena u medijima je zanemarljivo. Žene u medijima su najčešće predstavljene stereotipno, što utiče i na opštu populaciju da na profesionalni razvoj žena gleda kroz tradicionalne obrasce. Takođe, po istraživanju KOMS-a, uočen je trend da se o mladima u medijima govori u negativnom kontekstu i beleži se pad zastupljenosti mladih u

3 Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji za 2023. godinu; KOMS, Beograd 2023. Dostupno na: <https://koms.rs/wp-content/uploads/2023/08/Alternativni-Izvestaj-2023-Finalna-verzija-Aug7.pdf>

4 Indeks rodne ravnopravnosti u Republici Srbiji, 2021. Dostupno na: https://www.stat.gov.rs/media/343261/indeks_rodne_ravnopravnosti_u_rs_2021.pdf

5 <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/11040501?languageCode=sr-Latn>

6 Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji za 2023. godinu; KOMS, Beograd 2023. Dostupno na: <https://koms.rs/wp-content/uploads/2023/08/Alternativni-Izvestaj-2023-Finalna-verzija-Aug7.pdf>

7 <https://liderke.org/wp-content/uploads/2022/05/Izbori-bez-nasilja-izvestaj-final.pdf>

8 Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji za 2023. godinu; KOMS, Beograd 2023. Dostupno na: <https://koms.rs/wp-content/uploads/2023/08/Alternativni-Izvestaj-2023-Finalna-verzija-Aug7.pdf>

medijima (18% u 2022. godini).⁹ Svi ovi podaci govore o rodnoj nejednakosti i različitim vrstama problema kojima bismo se kao društvo morali baviti.

U okviru projekta „Devojke imaju reč“ želeli smo stoga da istražimo stavove mladih žena i devojaka iz srednjih škola na četiri važne teme: profesionalna orijentacija, informisanje, rodna ravnopravnost i položaj devojaka u lokalnoj zajednici. Želeli smo i da ih pitamo za njihovo mišljenje, snove i ambicije. Cilj istraživanja je da se analiziraju stavovi mladih žena, devojčica i devojaka i drugih ključnih aktera na lokalnom nivou radi definisanja širenja mogućnosti za njihov profesionalni razvoj.

Prikupljeni su podaci o stavovima ciljne grupe i drugih ključnih aktera na lokalnom nivou iz devedeset lokalnih samouprava s teritorije cele Srbije. Kroz onlajn upitnik su prikupljena 1.542 odgovora. Organizovano je pet fokus grupa u srednjim školama u kojima je projekat primarno realizovan. U njima su učestvovalе devojke iz Srednje škole „Sezai Surroi“ (Bujanovac), Aleksinačke gimnazije, Gimnazije Novi Pazar, X gimnazije „Mihajlo Pupin“ (Beograd) i Ekonomsko-trgovinske škole „Jovan Trajković“ (Zrenjanin). Paralelno s fokus grupama napraveljno je deset dubinskih intervjua s mladim ženama do trideset godina aktivnim u lokalnoj zajednici. Prikupljeni podaci su analizirani i pretočeni u izveštaj koji je pred vama. Verujemo da će dobijeni nalazi biti od koristi u daljem radu svim institucijama, organizacijama i drugim akterima koji se bave pitanjima rodne ravnopravnosti, informisanjem i mladima na nacionalnom i lokalnom nivou. Želim još jednom da se za pomoć u realizaciji istraživanja zahvalim Anđeli Vasojević (Gimnazija Novi Pazar), Bukurije Borići (Srednja škola „Sezai Surroi“), Zorici Panić (X gimnazija „Mihajlo Pupin“), Mariji Pajić (ETŠ „Jovan Trajković“) i mr Danijeli Veljković (Aleksinačka gimnazija).

Miloš Đajić,
predsednik Upravnog odbora AŽL

6

UVOD

Prema Statističkom godišnjaku Republike Srbije za 2023. godinu Republičkog zavoda za statistiku, u periodu 2011–2022. udeo stanovništva mlađeg od 15 i starijeg od 65 godina u ukupnom stanovništvu kretao se sledećom dinamikom: procenat mladih (0–14) ostao je na istom nivou, 14,4%, dok je procenat starijih od 65 porastao sa 17,3% (2011) na 22,0% (2022). Kontingent stanovništva starosti 15–64 godine opao je sa 68,3% (2011) na 63,6% (2022).¹⁰

Školska sprema i pismenost su osnovna obeležja koja se razmatraju u analizi obrazovne strukture stanovništva. Pored toga, zvanična statistika je u sadržaj Popisa 2022, kao i prethodno u Popisu 2011, uključila i pitanje o kompjuterskoj pismenosti, što je dodatno doprinelo obogaćivanju statističke građe o obrazovnim karakteristikama.

Od ukupnog broja stanovnika Republike Srbije starosti petnaest i više godina, 53,1% završio je srednju školu – od toga 48,1% su žene, 22,4% je steklo više ili visoko obrazovanje – od toga 24% su žene, 17,8% je završilo osnovnu školu – 19% su žene, dok je 6,3% bez škole ili s nepotpunom osnovnom školom – od toga 8,3% su žene.

8

Podaci o pismenosti stanovništva iskazuju se za stanovništvo uzrasta deset i više godina. Pismenim se smatraju učenici osnovnih škola i učenici škola višeg ranga od osnovne, kao i lica koja se ne školuju ali su završila više od tri razreda osnovne škole. Takođe, pismenim se smatraju lica bez škole i sa 1–3 razreda osnovne škole koja se izjasne da mogu da pročitaju i da napišu tekst u vezi sa svakodnevnim životom, bez obzira na to kojim jezikom i pismom se služe. U Srbiji ima 3.081.414 pismenih žena uzrasta od deset i više godina, dok je njih 26.980 (0,87%) nepismeno.

Podaci o kompjuterskoj pismenosti iskazuju se za stanovništvo starije od 15 godina. Kompjuterski pismenim licima smatraju se lica koja umeju da obrađuju tekst i kreiraju tabele, pretražuju informacije na internetu i poseduju osnovna znanja iz oblasti elektronske komunikacije (slanje i primanje elektronske pošte, korišćenje aplikacija Skype, Viber, WhatsApp i dr.). Lica koja delimično poznaju rad na računaru su lica koja umeju da obavljaju jednu ili dve, ali ne i sve tri navedene aktivnosti na računaru. Lica koja ne umeju da obavljaju nijednu aktivnost na računaru iskazana su u kategoriji „kompjuterski nepismena lica“.¹¹

U Republici Srbiji je 45,7% lica starijih od petnaest godina kompjuterski pismeno, dok je u prethodnom popisu (2011) udeo kompjuterski pismenih iznosio 34,2%. Posmatrano po polu, među kompjuterski pismenim licima nešto je veće učešće žena (47,2% muškaraca i 52,8% žena je kompjuterski pismeno). Od ovoga, 1.374.578 ili 46,6% su žene. Oko 30% stanovnika samo delimično poznaje rad na računaru (najčešće znaju da pronadu informacije na internetu, ili umeju da koriste neku od aplikacija za elektronsku komunikaciju, ili koriste računar za unos teksta i sl.), a od kojih je 795.838, ili 2,7%, ženâ, dok se 24% stanovništva smatra kompjuterski nepismenim, 768.427 ili 26% su žene.¹²

Indeks medijske pismenosti najviši je u protekle tri godine i trenutno iznosi 3,97 od idealnih šest, dok je kod indeksa digitalne pismenosti primećen pad u odnosu na prethodni istraživački ciklus, i on sada iznosi 10,68 od maksimalnih 15.

Mladi su najčešće na Instagramu, dok je 66 odsto tinejdžera svakodnevno na TikToku.

Putem televizije se primarno informiše publika starija od četrdeset godina. I pored pomenutih medijskih navika, ubedljivo najveće poverenje građana iskazano je za informacije koje se dobijaju iz ličnih kontakata (76%), dok najmanje poverenja, svega 18%, građani imaju prema influencerima kao izvoru informisanja.¹³

11 Ibid.

12 Ibid.

13 Istraživanje CeSID-a u okviru programa „Nova pismenost“, koji partnerski sprovode Propulsion i Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID). Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 1.199 ispitanika starosti između 12 i 60 godina, svrstanih u četiri starosne generacije – Z (od 12 do 26 godina), milenijalci (od 27 do 41), X (od 42 do 55) i bejbi bumeri (stariji od 55 godina).

9

Građani najviše vremena provode uz društvene mreže, skoro sto minuta dnevno, a u odnosu na 2021. godinu najveći rast beleži vreme provedeno uz televiziju – sa 68 na 88 minuta dnevno. Radio se u proseku sluša oko 57 minuta dnevno, dok se štampi posvećuje 28 minuta. Za svaku vrstu medija, odnosno kanala informisanja, najviše je onih koji se (više puta nedeljno) i redovno, odnosno svakodnevno informišu putem društvenih mreža – ukupno 71%, a potom putem ličnih kontakata – zbirno 67%. U odnosu na istraživanje iz 2021. godine, ta dva kanala informisanja su „zamenila mesta“ – sada se blago povećao procenat onih koji često ili redovno koriste društvene mreže za informisanje, a istovremeno je blago opao procenat onih koji se često ili redovno informišu kroz lične kontakte.

Skoro dve trećine građana kaže da nikada ne sluša potkaste (64%). S druge strane, među onima koji ih slušaju najviše je onih koji to čine jednom nedeljno (18%), dok potkaste povremeno sluša 14% ispitanika. Ukupno četiri odsto anketiranih građana potkaste sluša svakog dana.

Tri najčešće izdvajana medija su društvene mreže (28%), internet portali (26%) i televizija (25%). U odnosu na 2021. godinu, povećan je udeo onih koji primarno koriste društvene mreže, a naročito televiziju za informisanje.

Podaci dobijeni ovim istraživanjem¹⁴ ukazuju na znatne generacijske razlike kod ispitanika kada je u pitanju medij putem kojeg se primarno informišu. Društvene mreže se naročito ističu među generacijom Z,¹⁵ internet portali ređe među najmlađima i najstarijima, dok je televizija ubedljivo najčešći odgovor među bejbi bumerima.¹⁶ Mada su štampa i influenseri retko navođeni, takođe se i tu primećuje obrazac – odgovor „štampa“ raste s porastom godina, a influenseri opadaju.

Tradicionalne medije češće prate muškarci nego žene, dok je situacija obrnuta kad su u pitanju tzv. novi mediji i kanali, kao i informisanje putem ličnih kontakata. Od svih medija, najviše se vremena provodi uz društvene mreže, sudeći prema odgovorima ispitanika. Taj nalaz nije nov, pošto je to trend koji postoji odranije.

Informativne sadržaje poput vesti, medijskih objava, članaka i blogova povremeno na Fejsbuku čita nešto više od trećine ispitanika – 35%. Prilikom čitanja informativnih sadržaja, najveći procenat ispitanika (48%) pročita samo deo vesti, dok oko trećine (31%) pročita celu vest. Da pročita samo naslov navelo je 15% ispitanika.

Sport je tema za koju su najviše interesovanja pokazale sve generacije izuzev bumera, koji ubedljivo najviše prate politiku (21%). Politika se pojavljuje na drugom mestu kod generacije X¹⁷ (16%) i milenijalaca¹⁸ (9%),

14 Ibid.

15 Imaju između 7 i 24 godine (r. 1995–2012)

16 Imaju između 55 i 73 godine (r. 1946–1964)

17 Imaju između 40 i 54 godine (r. 1965–1979)

18 Imaju između 25 i 39 godina (r. 1980–1994)

dok mladi uopšteno ne pokazuju veće interesovanje za tu temu, naročito oni mlađi od osamnaest godina.

Kod generacije Z visoko se kotira muzički program, kao i moda i lepota, koji su prilično ispraćeni i među milenijalcima. Starije generacije su na trećem mestu po učestalosti isticali ekonomiju.

TikTok u poslednjih par godina postaje sve popularnija društvena mreža, posebno među najmlađima, odnosno među generacijom Z. Razlozi zbog kojih TikTok privlači građane su brojni, ali najveći broj ističe da su u pitanju zanimljivi i smešni video sadržaji (39%). Upitani šta im je najvažnije na TikToku, najveći broj ispitanika (42%) navodi da na TikToku nemaju određene preferencije već da im je svejedno šta gledaju.

Preko društvenih mreža i influensera najčešće su se informisali ispitanici iz generacije Z, lični kontakti su ravnomerno raspoređeni među generacijama, internet portale su ređe od drugih pratili najmlađi i najstariji ispitanici, dok su televiziju, štampu i radio češće pratili najstariji ispitanici, odnosno bejbi bumeri.

Ispitanici su procenjivali koliko minuta dnevno u proseku potroše na različite medije. Kao i prethodnih godina, najviše su isticane društvene mreže, a novi trend je i povećano konzumiranje televizijskih sadržaja (sa 68 na 88 minuta). Očekivano, najviše vremena uz društvene mreže provodi najmlađa kategorija iz generacije Z i ono opada sa svakom sledećom (starijom) generacijom.

S druge strane, s godinama raste i broj minuta provedenih uz televizijske sadržaje, i najviši je kod bejbi bumera. I u istraživačkom ciklusu koji navodimo tema koja je zaokupila najveću pažnju ispitanika jeste sport, najčešće navođen kod svih generacija izuzev bejbi bumera, koji su više pratili politiku.

Ispitanici koji pripadaju generaciji Z navode više od proseka da nikada ili retko čitaju informativne sadržaje na Fejsbuku. Da se redovno informišu putem te društvene mreže natprosečno navode pripadnici generacije X i bejbi bumeri, kao i penzioneri.

Potkaste natprosečno slušaju ispitanici u starosnoj grupi od 19 do 26 godina – više od polovine ispitanika u toj grupi u nekom obimu tokom nedelje posvećuje vreme potkastima (56%). Dve petine najmlađih ispitanika (do 18 godina) takođe sluša potkaste, a približno sličan procenat milenijalaca navodi isto (37%). Muškarci češće nego žene navode da slušaju potkaste.¹⁹

Osim gore pomenute podele na bejbi bumere, generaciju X, milenijalce i generaciju Z, najnoviji podaci govore i o generaciji Alpha (2013–2025), koja

10

će tek u budućnosti svojim osobenostima doprineti oblikovanju nove slike društva.²⁰

Republika Srbija je u prethodnom periodu, a nakon brojnih preporuka međunarodnih i regionalnih tela unapredila prikupljanje podataka i razvrstavanje po polu, iako i dalje postoji mnogo prostora za unapređenje, a postoje i oblasti u kojima ne postoje javno dostupni podaci razvrstani po polu (npr. postoji podatak o ukupnom broju upisanih birača, ali nema podataka o broju upisanih žena i muškaraca u birački spisak). Republički zavod za statistiku raspolaže podacima razvrstanim po polu u različitim oblastima života (zdravstvo, obrazovanje, socijalna zaštita, pravosuđe, zaposlenost, zarade i penzije, korišćenje vremena, donošenje odluka, itd.). Ovi podaci, prikupljeni iz različitih izvora, objavljuju se i u publikacijama „Žene i muškarci u Republici Srbiji“ (poslednje izdanje je iz 2020. godine).²¹

Srbija je bila prva država van Evropske unije koja je 2016. godine uvela Indeks rodne ravnopravnosti.²² U pitanju je merni instrument za merenje ravnopravnosti na kojem se koristi skala od 1 (potpuna neravnopravnost) do 100 (potpuna ravnopravnost) kroz šest domena: znanje, rad, novac, zdravlje, vreme i moć, kao i dva poddomena: nasilje i unakrsne nejednakosti. Dosad je četiri puta urađen Indeks rodne ravnopravnosti u Srbiji, prema podacima iz 2014, 2016, 2018. i 2020. godine.

U Srbiji su žene uravnoteženo zastupljene u onim telima na koje se odnose odredbe Zakona o rodnoj ravnopravnosti. To znači da bi trebalo da ih bude minimum 40 odsto. U Narodnoj skupštini od 2014. do 2023. nemamo veliki napredak i procenat se kreće oko 35 odsto. Primetan je napredak broja žena u vladi i lokalnim samoupravama. Uprkos napretku u pogledu povećanog učešća žena u strukturama političke moći, kako izvršne tako i zakonodavne u sadašnjem političkom sistemu, u okviru većinskih partija žene samo predstavljaju brojeve. Često su potčinjene hegemonijama vladavini autoritarnih vođa političkih partija, tako da i u parlamentu i u vladi zapravo rade po nalogima muških državnih i partijskih lidera. Tek u nekim opozicionim strankama postoje autentične političarke koje imaju i politički uticaj, te imaju i svoju profesionalnu snagu koju unose u politiku – profesorke, naučnice, žene sa uspešnom karijerom.²³

Političarke su retko prisutne na naslovnim stranama dnevnih listova, no i kada se pojave način njihovog prezentovanja je problematičan. Prema podacima kojima raspolaže Akademija ženskog liderstva, u domenu moći koji meri udeo ženâ u parlamentima, u vladi i u lokalnim vlastima, Srbija je u

20 Dostupno na: <https://www.mirovina.hr/novosti/na-svijetu-trenutacno-zivi-ovih-10-generacija-kojoj-vi-pripadate/>

21 Dostupno na: https://www.stat.gov.rs/media/5806/zim-u-rs-2020_webopt.pdf

22 Indeks rodne ravnopravnosti u Republici Srbiji, 2021. Dostupno na: https://www.stat.gov.rs/media/343261/indeks_rodne_ravnopravnosti_u_rs_2021.pdf

23 Dostupno na: <https://euractiv.mondo.rs/politika/a5151/Koliko-su-zene-zastupljene-u-predizbornoj-kampanji-a-koliko-uopste-u-politici.html>

regionu druga posle Albanije. Vrednost se kreće 0–100, s tim da bi 100 bila puna politička participacija. EU-27 prema Gender Equality Indexu za 2023, koji je u oktobru bio prezentovan, ima vrednost na ovom poddomenu 61,4 poena, što znači da nismo daleko od EU proseka kad je u pitanju brojčana zastupljenost žena u vlasti.²⁴

12

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

1. Metodološki okvir

Istraživanje je obuhvatilo podatke prikupljene putem onlajn upitnika,²⁵ organizovanje fokus grupnih diskusija u pet škola u pet gradova u kojima su projektne aktivnosti realizovane, kao i informacije dobijene iz dubinskih intervju sa deset žena iz lokalnih sredina obuhvaćenih projektom. U istraživanju je učestvovalo ukupno 1.582 osobe.

Na osnovu uspostavljene metodologije, u istraživanju su učestvovale samo žene, 100%.

Starost ispitanica: uzrasta do 14 godina 5,63%, 15 do 19 godina 93,87%; 20 do 24 godina 0,06%; 25 do 30 godina 0,06%, 30 i više godina 0,38%.

Obrazovna struktura ispitanica: osnovna škola 5,63%, srednja škola 93,92% i fakultetsko obrazovanje 0,45%.

Mesto stanovanja: gradsko naselje 81,23%; selo 18,77%.

2. Rezultati ankete

U anketi „Devojke imaju reč“ učestvovalo je ukupno 1.542 srednjoškolke. Najviše ih je bilo iz Raškog okruga, njih 441 (28,60% od ukupno anketiranih), i to iz opštine Novi Pazar 285 (64,63%) i opštine Tutin 154 (34,92%). Zatim slede devojke iz Grada Beograda, njih 270 (17,51% od ukupno anketiranih) i iz ostalih okruga, iz kojih je učestvovalo manje od 6% srednjoškolki. Iz Grada Beograda je najviše anketiranih devojaka navelo Beograd (109; 40,37% od ukupno anketiranih iz Beograda), ne navodeći opštinu iz koje dolaze, a zatim njih 67 Novi Beograd (24,81% od ukupno anketiranih). Iz ostalih okruga u anketi su po brojnosti najviše učestvovala devojke iz sledećih opština i gradova: Zaječar 72 devojke, Niš i Valjevo po 65, zatim Lučani 60, Vršac 49, Bački Petrovac 44, Zrenjanin 42 i dr.

Najviše anketiranih srednjoškolki živi u gradskoj sredini 60,25% (929), a manji procenat u prigradskom naselju 20,49% i u seoskoj sredini 19,26%. Njih 27,56% je 2006. godište, 24,84% je 2005, 21,08% je 2008. i 20,75% je 2007, a najmanje anketiranih devojaka je 2009. godište. Više ima učenica IV (28,66%) i III razreda (27,95%), a nešto manje učenica I (23,22%) i II razreda (20,17%).

Po odgovorima na pitanje koju školu pohađaju vidimo da se najviše devojaka opredeljuje za gimnaziju, čak 66,02% anketiranih, zatim za srednju stručnu školu 21,14%, dok ostalih 12,84% bira druge srednje škole. Što se tiče odabira smerova u srednjim školama, devojke najviše upisuju opšti smer 31,00% (478 odgovora), pa društveno-jezički 14,85% (229 odgovora), pa prirodno-matematički smer 10,12% (156) u gimnaziji.

Zatim se opredeljuju za zanimanja: ekonomska tehničarka 4,35%, medicinska sestra 4,02 %, finansijska tehničarka 2,46%. Zanimanja koja su manje zastupljena, odnosno manje popularna među devojkaма jesu farmaceutska tehničarka 1,75%, modni krojač 1,69%, filološki smer 1,49%, tehničarka drumskog saobraćaja 1,23%, kulinarska tehničarka 1,10% i druga koja čine 1% i manje od ukupno anketiranih srednjoškolki. Treba napomenuti i da 9,79% njih nije dalo odgovor na ovo pitanje iz nepoznatog razloga.

Najveći procenat devojaka pohađa srednju školu u svom mestu, njih 72,44% (1.117 od 1.542 anketirane devojke), dok 19,71% svaki dan putuje u školu u drugo mesto, a 7,85% živi u domu za učenike i učenice srednjih škola.

Srednjoškolke uglavnom žive s roditeljima (81,19%), 16,47% njih živi u proširenoj porodici, a ima i onih koje žive sa starateljima i u hraniteljskoj porodici. Skoro 90% devojaka ima brata ili sestru.

Na pitanje da li su njihovi roditelji/staratelji/hranitelji zaposleni, 82,75% je odgovorilo potvrdno, a 10,51% da oni nemaju posao.

Srednju školu su birale najviše na osnovu ličnog interesovanja (73,53% anketiranih), zatim na osnovu svojih ličnih osobina i sklonosti. Većina srednjoškolki tvrdi da na izbor srednje škole nisu uticali stavovi, mišljenje i želje njihovih drugova i drugarica (79,86%).

Oko izbora srednje škole devojke su se najviše savetovale s članovima svoje porodice (30,50%), zatim s prosvetnim radnicima, to jest sa svojim razrednim starešinama, nastavnicima iz osnovne škole, profesorima škole koju žele da upišu (5,35%).

S prijateljima se savetovalo 5,10% devojaka, a manji broj njih su potražile savet i informacije od bivših i sadašnjih đaka željene škole, od psihologa i stručnih lica, odnosno ljudi koji se bave datim poslom.

Na pitanje s kim su se savetovale oko izbora srednje škole odgovor nije dalo više od polovine anketiranih devojaka (52,31%).

Srednja škola koju su upisale kod većine je bila prva na listi želja (79,65%), kod 10,85% je to bila druga želja, a kod 6,48% treća po redu.

15

Da li želite da se bavite zanimanjima kojima se bave vaši roditelji ili najbliži srodnici?

80% NE

Skoro 80% devojaka je odgovorilo da ne želi da se bavi zanimanjem kojim se bave njihovi roditelji i najbliži srodnici.

Procenat srednjoškolki koje imaju uzore koji su ih inspirisali ili motivisali da upišu određenu srednju školu je 33,43%. Za 86,45% devojaka uzori su žene, a za manji broj njih (13,55%) to su muškarci.

Same su našle svoje uzore 42,15% njih, 29,94% je uzore našlo preko medija tj. društvenih mreža, a neke su saznale za uzore od profesora u školi.

Kao uzor navode stručnjakinje za različite oblasti/profesorke/naučne radnice (25,51%), medijske ličnosti/estradne umetnice/influenserke/glumice (18,71%), zatim direktorka/žena na položaju/političarka (12,07%), 11% njih je navelo sportistkinju/ženu u sportu/trenericu i osobe koje se bave humanitarnim radom.

O vrstama srednjih škola informisale su se od roditelja (23,25%), u osnovnoj školi (22,39%), preko sajta srednjih škola (19,66%), od drugova i drugarica (18,29%), iz informatora za srednje škole (11,45%), a manji broj njih se informisao i preko društvenih mreža (1,71%).

16

Da li ste radili test profesionalne orijentacije pre upisa u srednju školu?

Test profesionalne orijentacije radilo je 34,25% (399), dok se veći procenat 64,75% (766) nije opredelio za takav vid pomoći prilikom odabira srednje škole.

Školovanje nakon srednje škole namerava da nastavi 92,88% devojaka, dok 8,12% to ne želi. Od onih koje će nastaviti školovanje malo više od polovine (53,33%) potpuno će promeniti svoje profesionalno usmerenje, a 46,67% odabraće istu profesiju.

Kod 72,35% anketiranih devojaka u odeljenju ima više devojčica nego dečaka, a kod 10,92% isti je broj jednih i drugih.

Da li mislite da postoje ženska i muška zanimanja?

Na pitanje misle li da postoje muška i ženska zanimanja, srednjoškolke su podjednako podeljenog mišljenja, to jest gotovo polovina njih (48,33%) misli da postoje muška i ženska zanimanja, a druga polovina (51,67%) misli da takva podela zanimanja ne postoji.

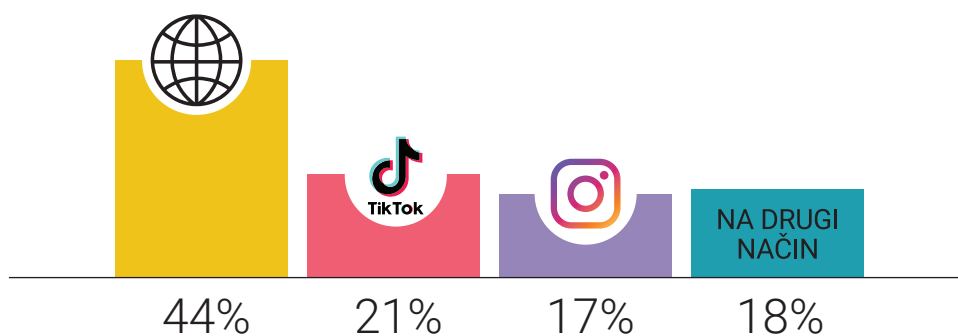
Većina devojaka je upoznata sa šansama u pogledu zapošljavanja i karijere za zanimanja koja su odabrale (77,73%).

Isto tako većina njih (74,40%) smatra da ima neki talenat, da poseduje razne veštine i ima posebna znanja bitna za profesionalno usmerenje. Takođe, 71,59% misli i da je srednja škola koju su odabrale inspirativna i podstiče razvoj učenika i učenica.

Najčešće se informišem o događajima i temama u mojoj okolini, zemlji i svetu putem:

17

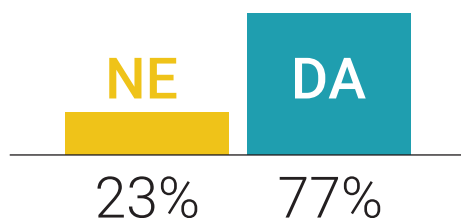
Kao najčešći izvor informacija devojke navode internet portale (44,17%), TikTok (20,92%) i Instagram (16,85%), a najmanje njih se informiše putem TV-a i dnevne štampe.

Ističu da najviše veruju onome što kažu njihovi roditelji (74,41%), ali ima onih koje, iako u manjem broju, veruju onome što vide i pročitaju na društvenim mrežama, na TV-u i u štampi.

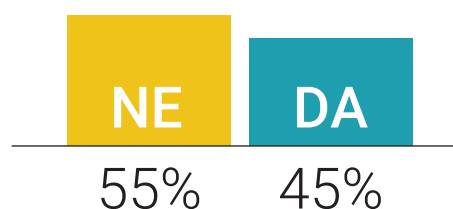
Mnoge devojke (63,89%) smatraju da imaju važne predloge za mlade u svojoj lokalnoj zajednici, ali samo deo njih je spremno i da ih podeli s drugima. Razlozi za to su što su zatvorene osobe (53,79%), misle da su njihovi predlozi i ideje nevažne drugim devojčicama (23,45%), tvrde da muško društvo odlučuje šta se i kada radi (5,86%) i određen broj devojaka misli da niko neće hteti da sasluša devojčicu (4,83%).

Veći broj devojaka (60,76%) odgovorio je da su motivisane i da žele da osmišljavaju i planiraju aktivnosti u kojima bi učestvovao veći broj osoba u njihovoj lokalnoj zajednici, a posebno devojke.

Da li mislite da su žene/
devojke diskriminirane u našem
društvu?

Da li ste imali iskustvo
diskriminacije?

Na pitanje da li misle da su žene/devojke diskriminirane u našem društvu 77,22 % odgovorilo je potvrdno i 45,36% njih je imalo iskustvo diskriminacije. Čak 92,14% je napisalo da ume da prepozna diskriminaciju.

Više od polovine anketiranih devojaka (53,62%) rodnu ravnopravnost

definiše kao ravnopravnost žena i muškaraca u svim oblastima života, kao poštovanje ženskih prava i sloboda 26,06% devojaka, zatim 10,32% ističe da je to jednaka plata za isti rad i poslove koje rade i žene i muškarci, a 4,57% njih misle da je to preuzimanje dela posla u domaćinstvu.

Većina devojaka (70,56%) napisala je da mlade osobe u njihovoj lokalnoj zajednici nemaju dovoljno znanja i informacija o rodnoj ravnopravnosti i da žele da saznaju više o tome i o diskriminaciji.

Od 1.542 devojke koje su učestvovalе u anketi kao ženu koja im je uzor najviše ih je napisalo da je to mama (23,87%), a razlozi koje su navele su mnogobrojni: najveća podrška u svakom smislu, emotivna, pametna, brižna, jaka, poslovna žena, domaćica, mudra itd. Kao druge žene uzore navodile su svoje profesorke, sportistkinje, influencerke, sestre, doktorke, aktivistkinje, pevačice i druge.

Uzor nema 12,71% devojaka, a zanimljivo je da je 1,23% devojaka odgovorilo da su same sebi uzor i da nisu uspele da nađu osobu iz svoje okoline na koju bi se ugledale.

3. Rezultati fokus grupnih diskusija

Da bi se stekla opšta i sveobuhvatnija slika o položaju mladih žena u lokalnoj zajednici, i stvorila jasna slika kako one biraju profesionalno usmeravanje, prepoznaju li i imaju li profesionalne uzore, ali i na koji način prate aktuelnosti i informišu se o svojim pravima, organizovane su fokus grupe.

Fokus grupe su organizovane u pet srednjih škola, i to u Novom Pazaru, Bujanovcu, Beogradu, Zrenjaninu i Aleksincu.

U fokus grupnom istraživanju učestvovala je 41 devojčica, i one su učenice prvog, drugog, trećeg i četvrtog razreda gimnazije ili neke srednje stručne škole u određenom gradu. Prosek godina po gradovima je bio: 16,2 za Novi Pazar, 17 za Bujanovac, 17 za Beograd, 17,1 za Zrenjanin i 17,5 za Aleksinac. Dolazile su većinski iz urbanih gradskih sredina.

Teme fokus grupnog istraživanja bile su podeljene u dve celine. Prva celina se odnosila na percepciju izbora zanimanja i vođenja karijere, a druga na položaj žena na lokalnom nivou i percepciju rodne ravnopravnosti.

3.1 PERCEPCIJA IZBORA ZANIMANJA I KARIJERNOG VOĐENJA

Na pitanje na koji način su odabrale da upišu gimnaziju ili srednju stručnu školu, većina učesnica, njih 32, istakla je da su već tokom osnovne škole dobijale informacije o potencijalnim mogućnostima i znale šta je ono čime žele da se bave u budućnosti.

Kada govorimo o vođenju karijere, dobar primer je škola u Bujanovcu, gde je to obavezan korak za sve one koji pohađaju osmi razred. Predstavnice srednje škole, gimnazije uglavnom, tj. psihološkinje i pedagoškinje, imaju predstavljanje u svakoj osnovnoj školi, i pomažu budućim srednjoškolcima da na osnovu toga biraju.

U nekim školama postoji obavezan razgovor s pedagoškinjom ili psihološkinjom, zavisi ko se čime bavi u kojoj školi, ili zavisi od same politike škole. Takođe, devet ispitanica nikada nije čulo za postojanje i mogućnost takvog testiranja u svojim školama.

20

„Ja od osnovne škole želim da budem ginekološkinja, i odlučila sam da upišem medicinsku, i znala sam od samog početka da treba da počnem upravo od medicine.“

Inspiringgirls Učenica iz Bujanovca

Odluke koju srednju školu žele da pohađaju, gimnaziju ili srednju stručnu školu, donosile su na osnovu procene kolike su im šanse da nakon toga upišu fakultet koji žele i koja škola će im doneti najviše znanja, i to čak 31 ispitanica. Ostale ispitanice su imale neku ideju u kom pravcu žele da nastave školovanje, ili su donosile odluke na osnovu informacija o školama. Kao razlog za odabir gimnazije većina ispitanica navodi da daje veću širinu u znanju i veći broj mogućnosti nakon završetka, ukoliko u osnovnoj školi nisu bile sigurne čime žele da se bave. S druge strane, šest ispitanica je navelo da je sigurnost koju stručna škola nosi razlog da tu školu i upišu.

„Zato što u osnovnoj nisam imala ideju čime želim da se bavim, izabrala sam ovu opštu gimnaziju.“

Inspiringgirls Učenica iz Beograda

„Nisam upisala gimnaziju jer mi je ekonomska škola, baš zato što je stručna, mnogo sigurnija. Ovo je ono što su želeli moji roditelji, a ja sam želela da upišem umetničku.“

Inspiringgirls Učenica iz Zrenjanina

U trenutku istraživanja, 39 ispitanica je bilo zadovoljno svojom odlukom odabira škole i svojim izborom, i kada bi ponovo bile u mogućnosti da biraju odabrale bi isto.

Na pitanje čime žele da se bave nakon završetka srednje škole, veoma su specifična zanimanja izneta: žele da budu doktorke – 7 ispitanica, i to vrlo specifično ginekološkinje, čak 3 od njih. Zatim IT sektor, informatika i tehnika – 4, biotehnološkinje – 2, zatim je tu gluma – 2, psihologija – 6, advokatura – 3, menadžment – 2, preduzetništvo – 2, kriminalistika – 1, bankarstvo – 4, dok 8 ispitanica još uvek nije sigurno čime bi želele da se bave.

Nijedna ispitanica ne razlikuje muška i ženska zanimanja, ali za neka zanimanja prepoznaju biološke prepreke. Žene i muškarci imaju neke predispozicije za bavljenje određenim poslom, tu prepoznaju određenu razliku, i to čak trideset ispitanica. Takođe, osam njih prepoznaje i uočava da postoji veća društvena osuda ukoliko muškarci preuzimaju „ženska“ zanimanja, nego kada je obrnuto.

21

„Postoji podela na muška ili ženska zanimanja zbog uticaja društva. Ali ja se ne slažem s tim. Zašto bi meni neko uskraćivao da budem stolar ili vodoinstalater? Zašto bi to bilo samo muško zanimanje, kad može i svaka žena to da radi.“

Inspiringgirls Učenica iz Aleksinca

„Našla sam podatke da su generalni direktori širom sveta većinom muškarci, iako to nije posao koji je fizički težak, pa da bude biološki namenjen samo njima. Meni to nema smisla i to ne treba da bude samo 'muški' posao.“

Inspiringgirls Učenica iz Beograda

„Ja, na primer, znam da nabrojim deset advokata koji su poznati i koji su bili na televiziji, ali ne znam nijednu poznatu advokaticu, jer ih nisam ni videla.“

Inspiringgirls Učenica iz Beograda

Sve ispitanice smatraju da su žene sposobnije, da imaju veću emocionalnu inteligenciju, brže se prilagođavaju, da su savesnije u obavljanju svog posla, da su trezvene i efikasne.

Tokom razgovora, trideset devet ispitanica je reklo da njihova porodica, uža ni šira, nije uticala na njihovu odluku da upišu željenu školu, na izbor zanimanja i onoga čime žele da se bave, već da je to bio njihov izbor. Ali su sve istakle da im je podrška porodice veoma važna, kako u školovanju tako i u planiranju nastavka školovanja, i slušaju sve ono što dolazi kao savet i preporuka iz tog najužeg kruga.

Kada govorimo o traženju saveta prilikom odabira škole ili o budućem školovanju, najčešće se oslanjaju na mame, čak 29 ispitanica, pa zatim na starije sestre, one koje ih imaju, ili tetke. Na trećem mestu su nastavnice iz škole, i to specifično iz zanimanja za koja su zainteresovane.

22

„Starija sestra i roditelji su me najviše savetovali. Nisu uticali na moju želju, ali su mi pomogli da ne pogrešim, jer su i oni sami prošli kroz to.“

Inspiringgirls Učenica iz Novog Pazara

Kada govorimo o traženju podrške u učenju, sve ispitanice su odgovorile da ne traže pomoć prilikom izazova u učenju ili sticanju novih znanja. Sve su odgovorile da se oslanjaju na ono što same uspeju da pronađu, da li putem društvenih mreža ili na Guglu, a ako neke informacije baš ne mogu da pronađu samostalno, onda se prvo obraćaju mamama (čak 32 njih), a zatim profesorkama kojima veruju i koje im pomažu i pružaju im podršku svakodnevno. Takođe, određeni broj ispitanica (njih 9) traži podršku od pedagoškinje ili psihološkinje u školi.

„Nekad me je strah da pitam nekog za pomoć i kada nešto ne razumem, pa pokušavam sama to da rešim.“

Inspiringgirls Učenica iz Novog Pazara

Na pitanje imaju li neke uzore koji su ih inspirisali i motivisali da upišu baš određenu srednju školu, sve ispitanice su odgovorile da nemaju. Ali da ih inspirišu mame kažu – 23 ispitanice, tetke – 3 ispitanice, ali i nastavnice, profesorke – 10 ispitanica, ili neko povezan s temom koja njih zanima – 5 ispitanica.

„Meni je moja majka uzor, jer zarađuje više od mog oca, radi sve u kući, toliko je uložila u mene, u moje obrazovanje, i u to da budem srećna.“

Inspiringgirls Učenica iz Beograda

23

„Moja mama je završila dva fakulteta, i to mi je najveća motivacija, jer mi je pokazala da mogu sve uz želju i disciplinu.“

Inspiringgirls Učenica iz Novog Pazara

Kada govorimo o načinima informisanja i na koji način saznaju o temama koje su im važne, sve ispitanice se informišu putem društvenih mreža. Najčešće i najviše koriste TikTok (26 ispitanica), zatim Instagram (25 ispitanica), a u retkim slučajevima Fejsbuk (5 ispitanica) i Tviter (5 ispitanica).

„Za proteste, sajam knjiga, preporuke, ali i za takmičenja, ja sam saznala upravo preko Tiktoka.“

Inspiringgirls Učenica iz Beograda

Četiri ispitanice koriste Redit ili Fora, ili neke vrlo specijalizovane sajtove i portale i na taj način dolaze do informacija koje su im neophodne.

3.11 POLOŽAJ ŽENA NA LOKALNOM NIVOU I PERCEPCIJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI

Kada govorimo o aktivizmu na lokalnim nivou, to jest da li su aktivne u vannastavnim aktivnostima, sve ispitanice učestvuju u nekim vannastavnim aktivnostima, ali većina nije deo neke formalne organizacije ili neformalne grupe. Sve ispitanice su aktivne onda kada vide primer neke dobre akcije ili kada ih u školi uključe nastavnice, pedagoškinje ili psihološkinje. Sve se rado odazivaju na bilo koju akciju u svom gradu i na aktivno uključivanje u zajednicu motivišu ih postignuća koja ostvare ili uspešna saradnja sa ženama i muškarcima s kojima dolaze u kontakt ili saraduju. Sve ispitanice smatraju da su žene i devojčice mnogo aktivnije u zajednici i više sklone nekom delovanju i rešavanjima određenih problema u svojim lokalnim zajednicama.

24

„Nisam u organizacijama, ali sam aktivna u svom razredu kada se dečacima dâ prednost za nešto u školi samo zato što su dečaci. Na primer, jednom ih je nastavnik pustio s poslednjeg časa jer je bila neka važna utakmica. Mi, devojčice iz razreda, zajednički smo se pobunile jer sport ne interesuje samo dečake i nije bilo fer da oni budu pušteni samo zato što su dečaci.“

Inspiringgirls Učenica iz Beograda

Na pitanje da li šire uticaj i motivišu vršnjake i vršnjakinje da budu aktivni, sve ispitanice su odgovorile da dele znanja sa onima u svom okruženju, ali i dalje smatraju da deca ne žele da budu aktivna zato što im je lakše da ništa ne rade. Takođe, pružaju podršku i savet kada im to zatraže drugarice ili drugovi, ali smatraju da drugovi ređe traže savet i podršku jer misle da tako pokazuju svoju slabost. Sve ispitanice smatraju da mlade žene mogu ograničeno da utiču na promene u društvu, kao i da najveći napredak mogu da vide i ostvare u svojoj najbližoj okolini, porodici, školi.

„Svako može da krene od sebe, na primer od svoje porodice. Ja imam mlađeg brata, pa pričam s njim o stvarima koje se tiču žena i rodne ravnopravnosti.“

Inspiringgirls Učenica iz Beograda

„Mlade žene mogu da menjaju nešto samo ako su zajedno i ako su udružene.“

Inspiringgirls Učenica iz Aleksinca

Sve ispitanice imaju različito viđenje termina „liderka“, i za dvadeset ispitanica je liderka ona koja javno govori o nekim važnim temama. U svojim lokalnim zajednicama ne prepoznaju liderke ni one koje nose promene. Takođe, sve ispitanice ne prepoznaju liderke čak ni na nacionalnom nivou. Sve su istakle da nema dovoljno žena na mestima gde se donose odluke. Smatraju i da bi, ukoliko bi ih bilo na vodećim pozicijama, to doprinelo i promeni uloge žene u društvu, koja sada po njihovom mišljenju nije zadovoljavajuća. Najčešće prepoznaju liderke među ženama koje su im najbliže, nastavnice koje

im predaju stručne ili druge predmete za koje se zanimaju i imaju interesovanja, zatim psihološkinje ili pedagoškinje ukoliko ih uključuju u vannastavne aktivnosti.

25

„Za nas je liderka naša psihološkinja, na nju se ugledamo jer nas uključuje u aktivnosti organizacije u kojoj je aktivna. Zajedno smo organizovale i predstavu o rodnoj ravnopravnosti u gradu. Zahvaljujući njoj govorimo o temama o kojima se ne govori.“

Inspiringgirls Učenica iz Bujanovca

Sve ispitanice prepoznaju pojam rodne ravnopravnosti i uglavnom zahvaljujući dodatnom angažovanju kroz vannastavne aktivnosti i angažovanjem na nekim projektima koje sprovede organizacije civilnog društva u njihovim školama ili gradu. Sve ispitanice veruju u rodnu ravnopravnost, i vide to u svom najbližem okruženju, pa im je to samim tim poznat pojam. Sve ispitanice ističu i prepoznaju da rodna ravnopravnost ne znači netrpeljivost prema suprotnom polu. Ipak, više od polovine ispitanica smatra da žene i muškarci nikada neće biti jednaki zbog svih prepreka koje postoje za žene u društvu, kao i da polazna osnova žena i muškaraca u društvu nije ista. Polovina ispitanica takođe smatra da njihovi drugovi ne znaju šta je rodna ravnopravnost i zašto je važna.

Na pitanje da li misle da su mlade žene diskriminisane u našem društvu, sve ispitanice smatraju da devojčice jesu diskriminisane, prepoznaju tihiu diskriminaciju u svojoj školi, ali i u porodici, i znale bi kome da se obrate kada bi bile diskriminisane one ili neko iz njihovog okruženja.

„Smatram da se svakodnevno susrećemo s diskriminacijom, a da je nekad i ne primetimo jer smo se navikle na to; moramo da se borimo, jer je prerasla u nešto toliko veliko da je više i ne osećamo kao nešto veliko.“

Inspiringgirls Učenica iz Novog Pazara

26

„Dečaci imaju potrebu da štite nešto što je 'muško', na primer sport. Tako kad ja kažem da pratim Formulu, oni mi kažu: 'Ti se ne razumeš, ti navijaš samo za onog koji ti je lep'.”

Inspiringgirls Učenica iz Beograda

„Naša svrha je da budemo lepe, a ako nismo lepe, onda nismo dovoljno vredne – to je za mene diskriminacija.”

Inspiringgirls Učenica iz Zrenjanina

Solidarnost sve ispitanice prepoznaju kao važnu vrednost koju često ne vide u svom najbližem okruženju i koja nedostaje u njihovim školama, ali i u gradovima.

Da su u mogućnosti da pitaju nešto liderke ili neku omiljenu ličnost koja donosi promene, najčešće spominjana pitanja kod više od polovine ispitanica su – kako je došla dotle dokle je došla, kako se suočavala s preprekama, koliko joj je bilo teško i da li je imala podršku okoline na svom putu, kako je podnela loše komentare?

„Pitala bih je šta je sve preživela i prošla u svom životu da bi bila tu gde jeste. Ja ću iz njene priče znati šta ja da radim.”

Inspiringgirls Učenica iz Bujanovca

4. Rezultati dubinskih intervjuja

Kako bi se iz perspektive različitih aktera produbilo razumevanje o položaju žena, mladih i stepenu prisutnosti rodne ravnopravnosti u lokalnoj zajednici, urađeno je deset dubinskih intervjuja sa ženama na lokalima koje su prepoznate kao liderke. Intervjui su urađeni putem onlajn platforme ZOOM, trajali su oko trideset minuta, snimani su uz pristanak ispitanica, a potom transkribovani.

Urađeni su intervjui sa četiri ispitanice iz Novog Pazara, dve iz Aleksinca, dve iz Beograda, i sa po jednom iz Bujanovca i Zrenjanina.

27

POL	Ženski	10
	Muški	0
MESTO STANOVANJA	Grad	10
	Selo	0
GODINE	18-25	4
	26-35	3
	36-55	3
RADNI STATUS	Zaposlena	8
	Nezaposlena	2
OBRAZOVANJE	Srednje obrazovanje	2
	Više/visoko obrazovanje	6
	Na školovanju	2
BRAČNI STATUS	Neudata	4
	Bračni par sa decom	5
	Bračni par bez dece	1

Tabela 1: Struktura uzorka prema osnovnim obeležjima ispitanica

Teme intervjuja bile su podeljene na tri segmenta:

- **položaj žena i rodna ravnopravnost u lokalnoj zajednici**
- **položaj i aktivizam mladih žena i devojaka na lokalima**
- **lični doživljaj sebe kao liderke**

4.1 O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI I POLOŽAJU ŽENA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

28

Na pitanje kako vide položaj žena u svojoj lokalnoj zajednici, sedam ispitanica ga je ocenilo kao težak i nepovoljan, dok su tri ispitanice rekly da je položaj žena dobar. Kao razloge za nepovoljan položaj žena ističe se zastupljenost tradicionalnih uloga žena, gde žene nisu slobodne da prijave nasilje, da izraze svoj stav i mišljenje, negde čak nemaju pravo ni na obrazovanje i podrazumeva se da rade sve kućne poslove i da budu zaposlene. Ispitanice ističu i da su žene zaposlene na manje plaćenim poslovima i da izostaje razumevanje za majčinstvo i porodiljsko odsustvo.

„Položaj žena je bolji u odnosu na prethodne godine, ali i dalje im je teško u malim sredinama. Žene ovde nisu slobodne da prijave nasilje, da traže svoju imovinu koju su stekle kao devojke, jer se smatra da otima imovinu od svoje braće. Žene nisu slobodne ni da izraze svoj stav i svoje mišljenje iako ima onih koje su hrabre, jake i imaju u sebi to lidersko. Zbog toga mislim da stanje i dalje nije onakvo kakvo treba da bude.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara)

Ispitanice koje su položaj žena ocenile kao dobar smatraju da u njihovoj lokalnoj zajednici ima dosta obrazovanih žena koje rade na različitim pozicijama i imaju široke mogućnosti za razvoj.

„S obzirom na to da živim u Beogradu, imam široke mogućnosti za razvoj, za razliku od mnogih lokalnih samouprava u unutrašnjosti Srbije.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Beograda)

Što se tiče prepoznavanja i prisutnosti rodne ravnopravnosti u različitim lokalnim zajednicama, od deset ispitanica šest su mišljenja da je rodna ravnopravnost prepoznata, jedna ističe da je rodna ravnopravnost prepoznata

samo tokom kampanje „16 dana aktivizma“, dok su tri ispitanice rekle da u njihovoj lokalnoj zajednici nema rodne ravnopravnosti.

Zanimljivo je da su žene iz istog mesta različitog mišljenja u vezi s postojanjem rodne ravnopravnosti, što je verovatno rezultat uticaja njihovog neposrednog okruženja. Tako je jedna ispitanica iz Novog Pazara rekla da u njenom okruženju ima rodne ravnopravnosti, jer je okružena mladim i svesnim ženama koje imaju „dobre brakove i dobro funkcionišu u svom životu, dok sa druge strane postoje slojevi stanovništva koji na rodnu ravnopravnost gledaju više s tačke ismevanja žena, to jest da se žene uvek potcenjuju. Žene žele da se oslobode „lanaca“ koje vekovima vuku, ali nemaju mehanizme kojima bi to uradile zbog velikog uticaja vere. Druga ispitanica takođe iz Novog Pazara misli da u njihovoj lokalnoj zajednici rodna ravnopravnost ne postoji.

29

„Rodna ravnopravnost ovde ne postoji. Ovde se smatra da muž treba da radi, a žena da sedi kod kuće i rađa decu. Ovde ta tema ne postoji i niko se ne bori za to. Koja od žena želi neki uspeh ide dalje u Beograd, Kragujevac itd.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara)

„Mislim da su žene upoznate s rodnom ravnopravnošću jer uglavnom su prihvaćene u društvu, ali i dalje se bore za svoja prava.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara)

Najveći doprinos unapređenju rodne ravnopravnosti onih ispitanica koje su prepoznate kao liderke u svojoj lokalnoj zajednici jesu njihovo zalaganje kroz profesionalni rad i ženski aktivizam, borba za jednakost između dečaka i devojčica u školovanju i sportu, podrška razvoju seoskih udruženja žena, razbijanje predrasuda i stereotipa u medijima, inspirisanje svojim ličnim primenom.

30

„S obzirom na to da sam novinarka, utičem na šire javno mnjenje od lokala. Radim emisiju posvećenu diskriminaciji različitih društvenih grupa, među kojima su i žene. Prošla sezona bila je posvećena isključivo ženama. Osim toga, među retkima sam koji se bave i diskriminacijom muškaraca.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Beograda)

„Moj doprinos je u osnaživanju tih žena da istupe u javnost i javno kažu svoje mišljenje i osećaju se slobodno. Meni kao ženi je bio izazov i to što sam pokrivena, jer u našoj državi je potreban dodatni napor da dokažem da mogu sve iako imam maramu na glavi i iako sam žena. Dobijam puno pozitivnih komentara što javno govorim ono što mislim i što osećam i ono sam što jesam. Zbog toga se i mnoge mlade žene osećaju snažnije kada vide moj primer.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara)

Sedam ispitanica se susrelo sa otporom i predrasudama jer su ženskog pola. Najviše diskriminacije na osnovu pola doživele su tražeći posao, ili u samom profesionalnom radu. Šest ispitanica je navelo da se muške kolege više poštuju, da oni brže napreduju u poslu i da im se prilikom razgovora za posao ne postavlja pitanje o deci, ili planiraju li da ih imaju u bliskoj budućnosti. Jedna ispitanica je istakla da se osetila diskriminisanom tokom odrastanja u porodičnom domu, jer je brat uvek imao povlašćenije uslove od nje.

„Bilo je predrasuda jer sam mlada i treba da radam. Mislim da bih, da sam u trenutku traženja posla imala jedno ili više dece, lakše došla do posla.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Zrenjanina)

31

„Da, bila sam dvostruko diskriminirana, i kao Romkinja i kao žensko. Kada sam završila srednju školu, poslata sam na razgovor za posao, ali je poslodavac odbio da uopšte priča sa mnom. Zato sam i osnovala udruženje da se borim za ženska prava.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Aleksinca)

Svih deset ispitanica se složilo da žene nemaju jednake profesionalne šanse za razvoj i napredak u njihovim lokalnim zajednicama. Navode da su na visokim funkcionerskim pozicijama uglavnom muškarci, kao i u sektorima gde se ostvaruje veliki profit, dok su žene brojnije u civilnom i obrazovnom sektoru. Ono što opterećuje žene jeste i neplaćeni kućni rad, jer nije jednostavno održavati balans između privatnog i poslovnog života.

„Naravno da nemaju. Žene su opterećene neplaćenim radom kod kuće i ako rade i ako ne rade, porodica je prioritet. Govorimo o jednoj patrijarhalnoj sredini, ne možete olako da budete karijerista. To je kompleksno pitanje. Moram da gledam kakva je sredina u kojoj živimo, političke okolnosti, kontekst ceo. Ličnog sam stava da ako je žena sposobna – a mislim da je uvek sposobna, čak mislim da je i sposobnija od muškarca jer može više stvari istovremeno da radi – ima veće šanse da ostvari karijeru.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Aleksinca)

32

„Mislim da nisu jednaki ako gledamo neke visoke funkcionerske profesije. Žene nisu toliko zastupljene u javnom životu jer se smatraju manje relevantnim. U prošlosti smo imali samo jednu gradonačelnicu. Više se daje na značaju muškarcima što se tiče visokih pozicija. U medijima je veći broj mušaraca. U NVO sektoru je isti broj muškaraca i žena. Tradicija je dosta oblikovala tu situaciju jer se generacijama smatralo da žena treba da bude kod kuće sa decom. Zbog toga nema puno žena u javnom životu.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara)

Ispitanice na lokalnu saraduju s različitim grupama žena, ali uglavnom biraju „sebi slične“. To su kolegice, vršnjakinje, školske drugarice, ali i njihove profesorke, majke dece koju podučavaju, članice organizacija i udruženja sa kojima saraduju.

„Kao pedagoški asistent najviše radim sa ženama iz romskog naselja koje nema ni struju ni kanalizaciju, koje su već majke, pa i bake. One nisu završile osnovnu školu na vreme. Sklonili smo 98% devojčica sa ulice da ne prose. Borim se da te devojčice imaju užinu, što im je nekad jedini obrok.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Aleksinca)

„Sa ženama između 27 i 50 godina. To jest sa mladim majkama i ženama zaposlenim u opštini koje su zadužene za rad na subvencijama. One su bile veoma predusretljive i voljne da pomognu, što mislim da ne bi bio slučaj da su muškarci bili na njihovom mestu.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Zrenjanina)

„U medijima dok radim nemam određenu ciljnu grupu, radimo sa svim uzrastima i profesijama. Družim se sa osobama oslobođenim normi, devojkama van šablona i konteksta da rade šta se mora. Biram sebi slične.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara)

4.11 O ŽIVOTU MLADIH DEVOJKA I DEVOJČICA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

O položaju mladih devojaka u lokalnoj zajednici, njihovoj vidljivosti i aktivizmu, 8 od 10 ispitanica ne svedoči pozitivno. Kao glavni razlozi pasivizacije mladih navodi se njihova nemotivisanost, manjak sadržaja i aktivnosti prilagođenih njihovom uzrastu i interesovanjima, nema adekvatnih prostora u kojima bi se okupljali, ne posvećuje im se dovoljno pažnje.

„Nisu dovoljno aktivne i vidljive. Ima raznih programa za njih, ali ne toliko da ih pokrenu na nešto. U Novom Pazaru ima udruženje 'Svetionik', koje okuplja veći broj mladih ljudi, ali nije dovoljno za sve zainteresovane mlade ljude. Potreban im je neki podsticaj preko više takvih organizacija i konstantne priče kako bi bile motivisane da same pokrenu i organizuju neke događaje i aktivnosti koje bi ih zanimale. Na primer, mene i moje vršnjakinje motivisala je profesorica da same organizujemo književne večeri.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara)

34

„Meni je mnogo žao mladih srednjoškolaca jer nemaju šansi da budu aktivni koliko bi to trebalo. Bujanovac je mali grad, nema nekih događaja za mlade, samo kada nevladine organizacije imaju neki projekat oni se aktiviraju. Nemaju gde da izađu, imaju samo dva-tri kafića i Dom kulture, gde se retko organizuju događaji. Ja sam skoro imala mlade u emisiji, oni su sjajni, imaju ideje, ali nemaju uslove ovde u Bujanovcu.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Bujanovca)

Osam ispitanica smatra da danas mlade devojke i devojčice imaju dovoljno znanja o rodnoj ravnopravnosti, jednakom položaju žena u društvu i borbi protiv diskriminacije na osnovu pola. Kao razloge za to navode veću osvešćenost njihovih roditelja, vršnjačke edukacije, projekte nevladinog sektora, časove građanskog vaspitanja, veću i lakšu dostupnost informacija.

„Mlade devojke da, devojčice ne još dovoljno, ali ide ka tome. Sada su i majke osvešćenije o svojim pravima, pa svoju decu uče u skladu s tim. Polako rodni stereotipi jenjavaju naročito u velikim sredinama. U malim je totalno drugačija priča.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Beograda).

„Devojčice znaju i baš su sposobne, one su bolje od naših starijih žena, majki, drugarica. One znaju šta je bolje za njih i da trebaju da dižu glas. One su malo pametnije od starijih generacija.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Bujanovca).

Dve ispitanice ne smatraju da su mlade devojke danas upoznate s temom rodne ravnopravnosti.

35

„Ne, apsolutno ne, to znam jer često držim radionice. Imali smo debatu u odeljenju na temu nasilja nad ženama, gde je moj drug izjavio da je sasvim normalno da njegov otac prebije njegovu majku kad ona nešto pogreši. Samo nas dve smo bile protiv, sve ostale drugarice su ga podržale u tome.”

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara).

Mlade devojke i devojčice se danas najviše informišu putem društvenih mreža, posebno TikToka i Instagrama. To je bio jednoobrazan odgovor svih deset ispitanica na pitanje koji je danas glavni izvor informisanja mladih devojaka.

Sedam ispitanica održava kontakt s mladima na lokalni i imaju neki vid saradnje, da li kroz poslovnu saradnju, prijateljska druženja, putem projekata i sportskih aktivnosti. Od njih tri koje nemaju bližeg kontakta, jedna navodi da ima s nešto starijom grupacijom mladih od 20 do 30 godina, a druge dve da su samo posredno upoznate sa životom srednjoškolaca.

„Radim na temama informisanja mladih, pozivamo ih da budu deo naših seminara, projekata. Često se bavimo temama mladih jer je Novi Pazar najmlađi grad u Evropi. Procent mladih je ovde veliki.”

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara)

„Da, imam blizak kontakt i kao pedagoški asistent i kao trener. Kao trener ih učim da budu dobri ljudi, prijatelji.”

Inspiringgirls (Ispitanica iz Aleksinca)

Na pitanje kako pomoći mladim devojkama da poboljšaju svoj položaj i vidljivost u društvu, ispitanice su odgovarale: putem edukacija, radionica, projekata, neformalnog obrazovanja, promenom sistema obrazovanja, većom angažovanošću roditelja, osnaživanjem, podsticanjem, organizovanjem događaja za mlade, otvaranjem kulturnih i sportskih centara, proširenjem kapaciteta za smeštaj mladih i njihovo školovanje.

36

„Najvažniji je probuditi aktivizam, da se ne mire s datom situacijom u društvu. Ja sam počela tako što sam krenula po radionicama i izašla iz zone komfora. Da im se približi neformalno obrazovanje jer odatle se počinje.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara)

„Radi se pojedinačno po školama, aktivnosti đачkog parlamenta, priredbe. Organizuju i neke kulturne organizacije aktivnosti iz sfere glume i pevanja. Tu su i sportska udruženja. Niko decu ne pita šta im treba. Niko nema para ni volje, želje da urade ono što oni hoće. Oni sami nisu motivisani, ali nemoguće im je samima. Ja sam u toku i kao roditelj i kao aktivista. Veliki je jaz između grada i sela. Dve trećine stanovništva živi u selima, a jedna trećina u ovom malom nerazvijenom gradu. U selima nema mesta okupljanja, neka nemaju ni ulično osvetljenje. Imaju prevoz do škola organizovan.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Aleksinca)

4.III O LIDERSTVU

Samo dve ispitanice sebe doživljavaju kao mlade liderke, i to s ponosom ističu.

37

„Da, vidim sebe kao lidera. Vidim sebe sutra na još većem mestu od tog mesta. Smatram da se dosta zalažem za svoju lokalnu zajednicu. Generalno za devojke, smatram da sam kompetentna da budem tu gde jesam.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara).

Ostale ispitanice različito doživljavaju svoju ulogu liderke. Njih osam navodi da sebe ne doživljava tako već koriste opise da su: primer dobre prakse, deo velikog lanca žena koje se trude da glasno govore o važnim pitanjima, lider koji je jednak s drugima, pokretač inicijativa, kreator raznih programa za mlade, aktiviskinja i dr.

„Ne doživljam baš tako sebe. Kreiram programe za kojima postoji potreba. Tako sam i napravila taj program 'Polet', koji uključuje mlade istraživače. Ovim podržavamo pojedince i pojedinke, jer sam uvidela da se mladi i novi ljudi ne uključuju. Mladi donose nove ideje. Kroz taj program mladi su se zaposlili u organizacijama civilnog sektora.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Beograda)

„Ne. Ni u svojoj firmi ne volim da me oslovljavaju sa šefe, ni u šali. Po meni treba da smo svi isti i da sve rešavamo kroz komunikaciju.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Zrenjanina)

Na pitanje zašto su baš one izabrane kao uzor mladima u svojoj lokalnoj zajednici sve ispitanice uopšteno odgovaraju da je to zbog njihovog aktivizma, profesionalnog rada i bavljenjem socijalnim temama od značaja.

38

„Često sam prisutna na događanjima u školi ili centru kao novinar, pretpostavljam da su me tu videli. Mislim da sam dobar pozitivan primer jer kad god sedimo zajedno, pijemo kafu, mlade devojke mi kažu: 'Ti si dobar primer, blago tebi što si nezavisna, imaš svoj posao, voziš svoja kola, volele bismo u budućnosti da budemo kao ti!'.”

Inspiringgirls (Ispitanica iz Bujanovca)

„Moje viđenje položaja žena, jer smatram da žene koje nose hidžab i koje ne nose treba da budu ravnopravne. Žene različitih nacionalnosti, vere, treba da imaju ista prava. Samim tim što sam student i što volim obrazovanje i znanje, usavršavanje, volim rekreaciju, treniram, vodim zdrav život, ne pijem, ne pušim, volim da izlazim ali umereno. Uporna sam, to mi je kvalitet.”

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara)

Od svojih pozitivnih osobina koje su inspirativne mladim devojkaма navode: nezavisnost, samostalnost, borbenost, pravednost, upornost, aktivizam, radoznalost, empatičnost, posvećenost, istrajnost, marljivost, korisnost, samopouzdanje, sigurnost, svestranost.

„Kod sebe prepoznajem kao kvalitet empatičnost, jer je ona ključna za pomaganje društvu. Osim toga bih navela i posvećenost, istrajnost, usavršavanje sadržaja programa.”

Inspiringgirls (Ispitanica iz Beograda)

39

„Samopouzdanje, sigurnost, svestranost. Kada poznajem sebe i svoje kvalitete, mnogo je manja šansa da upoznam sutra nekog ko je manje sličan meni. Neko ko bi mene sutra doveo u lošu situaciju, kao npr. neki nasilan muškarac. Nasilje mi je bolna tema i volim da pričam o tome. Ispunjava me aktivizam. Najviše bih istakla samopouzdanje.“

Inspiringgirls (Ispitanica iz Novog Pazara)

NEKA ZAPAŽANJA

40

Očigledno je da se u nastavnim programima nedovoljno govori o pojmovima rodne ravnopravnosti, diskriminacije, jednakosti među polovima.

- Potrebno je obrađivati ove teme kroz kurikulume različitih predmeta poput sociologije, psihologije, građanskog vaspitanja. Osim većeg angažovanja profesora i njihovog usavršavanja iz oblasti ženskih prava, potrebno je aktivno uključiti učenike kroz debate, tribine, pisanje eseja i seminarskih radova, učešća u istraživanjima i projektima, organizovati za njih predstave i filmske projekcije koje podržavaju rodnu jednakost.
- Stručni saradnici zaposleni u osnovnim i srednjim školama trebalo bi kroz svoj rad da uvedu testove profesionalne orijentacije kao obaveznu praksu. Deca školskog uzrasta često imaju dilemu oko pravog izbora zanimanja, pogotovo ako se ne nalaze u stimulatívnoj sredini i nemaju podršku porodice, zato bi im obavezna stručna podrška pružila potrebno usmerenje i ukazala na vlastite kvalitete.

Istraživanje je pokazalo da mladi kao glavne izvore informisanje koriste društvene mreže, naročito TikTok i Instagram, gde su zastupljeni kratki sadržaji koji se brzo smenjuju. Mladi su stoga svakodnevno izloženi velikom broju informacija.

- Da bi doprli do njih, mediji moraju da se prilagode novom načinu kreiranja sadržaja i da važne teme obrade u što kraćem opusu, a da sadržaj bude vizuelno atraktivan.
- Izazovi su i pred profesorima, ali i pred urednicima medijskog sadržaja, jer neophodno je mladima plasirati vesti o unapređenju rodne ravnopravnosti, afirmisati poznate ženske ličnosti, dostignuća i uspehe sportistkinja, novinarki, naučnica, lekarki, profesorki.
- Popularizacija pozitivnih ljudskih vrednosti i osobina može da motiviše i inspiriše mlade ljude na njihovom životnom putu.

Učesnice istraživanja su navele da im treba veća sistemska zaštita države kada su u pitanje rađanje dece i porodijsko odsustvo.

- Ženama je potrebno obezbediti adekvatnu zdravstvenu zaštitu, finansijsku stabilnost tokom trudnoće i porodijskog odsustva, a kasnije obezbediti dovoljno mesta za boravak dece u vrtićima kako bi žene mogle da se vrate radnim obavezama.

Samo ako im se ovim pogodnostima omogući jednaka šansa za profesionalni razvoj, žene će moći da se izjednače s muškarcima na tržištu rada.

- Jednake plate takođe su rezultat rodne ravnopravnosti, ali do izjednačavanja plata muškaraca i žena u istim sektorima rada sporo se dolazi.
- Kada na sve to dodamo da je žena svakodnevno opterećena neplaćenim kućnim radom i brigom o deci, njen ravnopravni položaj se sve više dovodi u pitanje.

Različiti gradovi su bili u uzorku istraživanja, neke sredine su tradicionalnije i patrijarhalnije od drugih, i stoga u njima nisu zastupljene istovetne društvene norme. Kulturni, verski, etnički, ekonomski, obrazovni diverzitet na nivou cele države otežava primenu zakona i praksi vezanih za promociju ženskih prava i ženskog aktivizma.

- Posebna pažnja treba da se usmeri na dečake i mlade muškarce, kako bi se kod njih razvijali empatija i poštovanje prema ženskom rodu.
- Obezvredivanje, ponižavanje, nipodaštavanje, nasilje nad ženama prakse su na čijem iskorenjivanju treba još dugo i marljivo da se radi kako bi žena bila u ravnopravnom položaju s muškarcem. U ranom adolescentskom uzrastu uzori su jako bitni za izgradnju ličnosti; ukoliko u porodici imaju mušku figure nasilnu prema ženi, postoji opasnost da se oblikuju ugledajući se na nju.

GLAVNI NALAZI

42

1. Devojke uzrasta od 15 godina najviše se opredeljuju za nastavak školovanja u gimnazijama.
2. 91,88% anketiranih devojaka želi da nastavi školovanje odnosno da stekne visoko obrazovanje
3. Profesionalno usmerenje uglavnom biraju na osnovu svojih interesovanja i saveta najčešće porodice (30,50%), zatim nastavnika i profesora (5,35%) i prijatelja (5,10%).
4. Manji procenat devojaka ima profesionalne uzore koji su ih motivisali (33,43%).
5. Kod 86,45% devojaka uzori su žene, a kod manjeg broja (13,55%) to su muškarci.
6. Uzore su uglavnom same nalazile svojim istraživanjem ili preko društvenih mreža.
7. Kao stručni uzori, najzastupljenije su im stručnjakinje iz različitih oblasti, profesorke, naučnice, zatim u nešto manjem broju su to medijske ličnosti (estradne umetnice, influencerske, glumice) i žene na visokim položajima (direktorice, političarke i sl.).
8. Među anketiranim devojkaama je 77,73% njih upoznato sa šansama i mogućnostima koje im stoje na raspolaganju u pogledu zapošljavanja i karijere za zanimanje koje su odabrale.
9. Procenat devojaka koje misle da se poslovi dele na muške i ženske iznosi čak 48,33%.
10. Srednjoškolke se najčešće informišu o aktuelnim temama u svojoj okolini na internet portalima, TikToku i Instagramu, ali najviše veruju onome što im roditelji kažu.
11. Mnoge devojke (63,89%) smatraju da imaju važne predloge za mlade u svojoj lokalnoj zajednici, ali je samo deo njih spreman da ih podeli sa drugima. Razlozi su zatvorenost, misle da su njeni predlozi i ideje nevažne drugim devojčicama, tvrde da muško društvo odlučuje šta se i kada radi i određen broj devojaka misli da niko neće hteti da sasluša devojčicu.
12. Rodnu ravnopravnost kao ravnopravnost žena i muškaraca u svim oblastima života definiše više od polovine anketiranih devojaka (53,62%), dok su ostale mišljenja da je to poštovanje ženskih prava i sloboda, zatim da je to jednaka plata za isti rad i poslove koje rade i žene i muškarci, a neke misle da je to preuzimanje dela poslova u domaćinstvu.

43

13. 77,22% devojaka misli da su žene/devojke diskriminirane u našem društvu
14. 45,36% njih je imalo iskustvo diskriminacije.
15. 92,14% ume da prepozna diskriminaciju. Anketirane devojke su mišljenja da mlade osobe u njihovoj lokalnoj zajednici nemaju dovoljno znanja i informacija o rodnoj ravnopravnosti i da žele da saznaju više o tome i diskriminaciji.
16. Od 1.542 devojke koje su učestvovalе u anketi, kao ženu koja im je uzor najviše njih je navelo da im je uzor mama (23,87%), a razlozi koje su navele su brojni: najveća podrška u svakom smislu, emotivna, pametna, brižna, jaka, poslovna žena, domaćica, mudra itd. Kao druge žene-uzore navodile su svoje profesorke, sportistkinje, influencerske, sestre, doktorke, aktivistkinje, pevačice i druge.
17. Lokalne liderke iz Novog Pazara, Zrenjanina, Bujanovca, Aleksinca i Beograda misle da rodna ravnopravnost nije svugde zastupljena. Smatraju da nemaju jednake šanse za zaposlenje pogotovo kada je reč o visokopozicioniranim poslovima. Većina njih je doživela neki oblik diskriminacije na osnovu pola.
18. Lokalne liderke su mišljenja da mladi nemaju dovoljno sadržaja prilagođenih njihovom uzrastu, da nisu motivisani i da samim tim nisu dovoljno aktivni, jer nemaju nikakav podsticaj niti podršku, koja im je preko potrebna, kao i da su one „primer dobre prakse“.
19. Predlozi ovim liderkama za motivisanje mladih su da treba uvesti razne edukacije, radionice, projekte i događaje za mlade, zatim otvoriti više kulturnih i sportskih centara. Treba profesori da ih osnažuju i podstiču u školi, a roditelji kod kuće.
20. Skoro 80% devojaka je odgovorilo da ne želi da se bavi zanimanjem kojim se bave njihovi roditelji i najbliži srodnici. Test profesionalne orijentacije radilo je 34,25% (399) devojaka, dok se veći procenat njih 64,75% (766) nije opredelio za takav vid pomoći pri odabiru srednje škole.

ZAKLJUČCI

.....
Škole u svojim nastavnim programima nedovoljno govore o pojmovima rodne ravnopravnosti, diskriminacije, jednakosti među polovima.

.....
Mlade devojke u najvećoj meri biraju srednje škole koje im omogućavaju dalje školovanje.

.....
Stručni saradnici zaposleni u osnovnim i srednjim školama trebalo bi u svom radu da uvedu testove profesionalne orijentacije kao obaveznu praksu.

.....
Kao stručni uzori mladim devojkaма najzastupljenije su stručnjakinje iz različitih oblasti, profesorke, naučnice, u manjem broju su to medijske ličnosti, kao i žene na visokim položajima.

.....
Mladi kao glavne izvore informisanje koriste društvene mreže, naročito TikTok i Instagram, gde su zastupljeni kratki sadržaji koji se brzo smenjuju.

.....
Neophodno je mladima plasirati vesti o unapređenju rodne ravnopravnosti, afirmativne vesti o poznatim ženama, dostignućima i uspesima sportistkinja, novinarki, naučnica, lekarki, profesorki.

.....
Važno je ženama omogućiti jednake šansa za profesionalni razvoj, kako bi mogle da se izjednače s muškarcima na tržištu rada.

.....
Kulturni, verski, etnički, ekonomski, obrazovni diverzitet na nivou cele države otežava primenu zakona i praksi vezanih za promociju ženskih prava i ženskog aktivizma.

.....
Posebnu pažnju treba usmeriti na dečake i mlade muškarce, kako bi se kod njih razvijali empatija i poštovanje prema ženskom rodu.

.....
Škole, mediji i država treba da rade na kritici femicida, glorifikovanju značajnih postignuća žena u različitim oblastima predstavljanjem žena koje se ne bave poslovima tipično vezanim za ženski rod, kako bi se razbijale predrasude i stvarali temelji za ravnopravnije društvo u celini.

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Mladi i mediji za demokratski razvoj“, koji Akademija ženskog liderstva realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom i uz podršku Švedske.

Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.

